

KAŽIMIR HRASTE

GALERIJA
FORUM

KULTURNO INFORMATIVNI
CENTAR ZAGREB
TESLINA 16, tel. 421-144
22. 9. – 14. 10. 1988.

Izdavač
Published by
GALERIJA FORUM
KULTURNO
INFORMATIVNI
CENTAR ZAGREB
Teslina 16, tel. 421-144

Za izdavača
For the publisher
MILAN BREZAK

Urednik kataloga
Catalogue editor
VIŠNJA KNEZOCI

Predgovor
Preface
IGOR ZIDIĆ

Grafički urednik
Graphical super vision
IVICA STANČIN

Prijevod na engleski
Translation into english
NADA ŠOLJAN

Fotografije
Photographies
ANTE VERZOTTI

Likovna postava
Arrangement of exhibits
KAŽIMIR HRASTE

Plakat
Poster design
IVICA STANČIN

Tisak plakata
Printing of posters
ŽELIMIR BAKOVIĆ

Tehnička postava izložbe
Technical layout
ŽELIMIR MARTINJAK

Tisak
Printed by
VJESNIK – AGENCIJA ZA MARKETING

Naklada
Edition
500

MISLEĆI NA HRASTU

Teško je pred Hrastinim djelima – napose u ovlašnu, kratkotrajnu susretu – reći je li to opus tradicionalista koji rabi (i) priručni, moderni slang, riječi i cijele fraze, da bi rekao svoju, ili je – ipak – s nama modernist koji se, u nedostatku boljeg materijala, služi (dobrim) pamćenjem da bi iz njega izdjelao svoju novu misao.

Ako je, u Hraste, doista teško razlučiti *tradicijsko* od *modernoga* (a takvu se raspravljanju priklanjaju, više ili manje, i dosadašnji prikazivači njegova djela) pitanje je: po čemu se to *tradicijsko* i *moderno* uopće razlikuju – ili – čime se toliko *primiču* jedno drugom?

Pa evo: budući da se *tradicionalno* ne određuje prema *modernome*, nego prema njemu tek biva određeno i budući, također, da je u današnji pojam tradicije uključeno i mnogo toga što je negda bilo *moderno*, te se korpus tradicije time predstavlja kao summa heterogenih – često i: proturječnih sadržaja – onda se kao temeljna razlikovna značajka današnjeg (modernog) prema dojučerašnjem (kako konvencionalnom tako i novatorskom) zamjećuje baš ta volja suvremenika da ne budu poput prošlih, da se od njih odijele. Kao i kod svih pokušaja negativnog određenja djelatno se polje modernoga kipara unedogled proširuje – tehnike, materijali, ikonografije, harmonijski / proporcijski kanon i drugo – a da se pritom nigdje i ničim ne omeđuje. Samo suprostavljanje nečem nije još i definicija suprostavljenoga, pa se, shodno tome, anti-tradicionalizam modernističke skulpture ne može odvojiti i od stanovitog anti-kiparskog rastroja, raspoloženja ili poriva. Drugim riječima, isto onako kao što puki *tradicionalizam* (za razliku od tradicije same!) postaje inertan, gubeći vitalnu pa, onda, i kreativnu moć, puki *antitradicionalizam* ima opasna suputnika u nihilizmu i destruktivnosti kojih se, uglavnom, ne zna osloboditi, a koji izviru – dijelom – iz negatorske biti svakoga *anti* pokreta, a dijelom iz neomeđivosti njihova djelatna polja. Nedostatak norme, discipline, propozicija vodi u anarhiju svedopuštenoga, pogoduje širenju Ničega. Stanovite emanacije anti-kiparskoga u kiparstvu (ne moraju) dakako, biti znak dekadencije ili, još manje, degeneracije: one su, naprosto, sastavni dio te kao i drugih životnih pojava i procesa. Prirodno je, pa i zdravo, to preispitivanje vlastitog prostora, *métiera* i sadržaja, unošenje zrna pa i crva sumnje, to pojavljivanje *drugog* i *drugačijeg*, ako ga organizam kipa, cjelina djela, može apsorbirati i ugraditi u sistem. Tada odmicanje od sebe i sebi svojstvenoga postaje poticajnim dijelom promišljanja vlastitog prostora s tendencijom da se on uveća, a ne porekne. Takav »ekspanzionizam« sankcionira istraživanja, i potiče eksperimente bez kojih nema kreativnog života.

Nitko, razumije se, ne može matematski egzaktno reći koliko se u neko djelo može ugraditi skepse, koliko »antimaterije«, koliko antikiparskoga. Sa kritičkoga stajališta može se – grubo rečeno – ugraditi toliko razgrađivačkog koliko ga djelo podnese; to je kao s doziranjem otrova u medicini.

Ono čime se *tradicionalno* i *moderno* mogu dodirivati izvire, ponajprije, iz subjektivne volje modernoga kipara, iz želje ili potrebe da se dotakne, poveže ili čak uortači s *tradicijskim*. Sve ako verbalne generalizacije tipa *tradicija*, *moderna* i tome slično ostaju trajno neprecizne, u kiparskoj praksi povezivanje s tradicijom uvijek znači samo povezivanje s nekim određenim segmentom goleme baštine, a nipošto sa svime. To, ujedno, znači da se moderni kipar – ovdje je to Hraste – povezuje s baštinom skulpture tako što *izabire* svoju tradiciju ili tradiciju za sebe. Već smo rekli da široki pojam *tradicije* kolokvijalno obuhvaća sve prošlo(sno) a da u tom prošlosnom, u toj sveobuhvatnoj *tradiciji*, ima i konzervativnog ili akademskog i modernog ili inovatorskog iz onih vremena. Nisu, naime, u cijeloj prošlosti – sve do današnjega časa – djelovali u umjetnosti samo konzervativni majstori, pasatisti, nostalgicari neki arhi-Akademije. Drugo, što još treba reći, to je da se u današnje doba – kad i sadašnjost, a ne samo prošlost, zastarjeva sve brže – neprijeporni, fundamentalni modernizmi našega stoljeća (fauvizam, kubizam, apstraktna umjetnost i dr.) već i sami vide kao *tradicija*, točnije: *tradicija moderne* ili, prikriivenije, kao *povijesne avangarde*. I da – poprijeko – sada rezimiramo ovaj uvod u Hrastu: on je kipar *povezivanja s tradicijom*, a u tom se povezivanju potvrđuje i kao moderan majstor; prije svega po svome pristajanju uz *avangardno u tradiciji*, po spremnosti da se baš segment iz arsenala *povijesnih avangardi* upotrijebi kao vlastiti obrok tradicije.

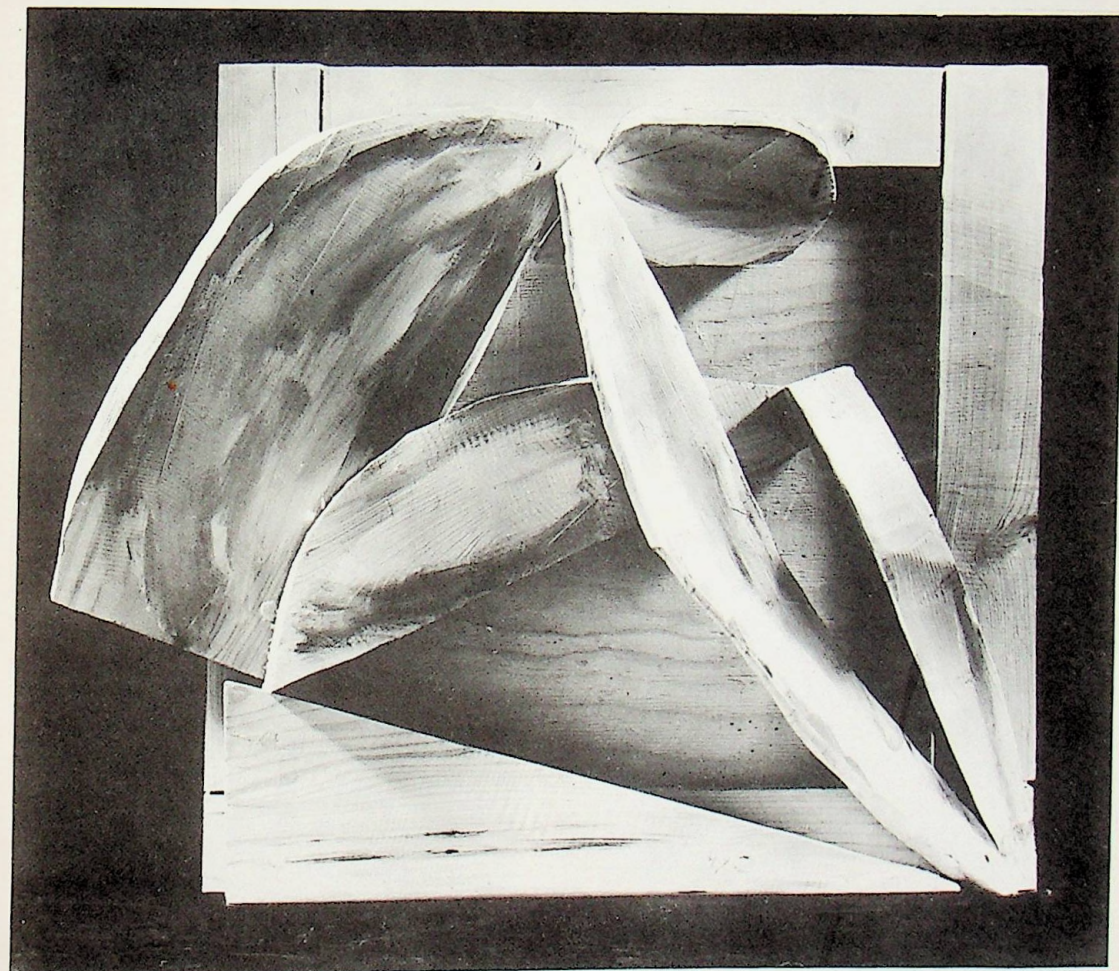
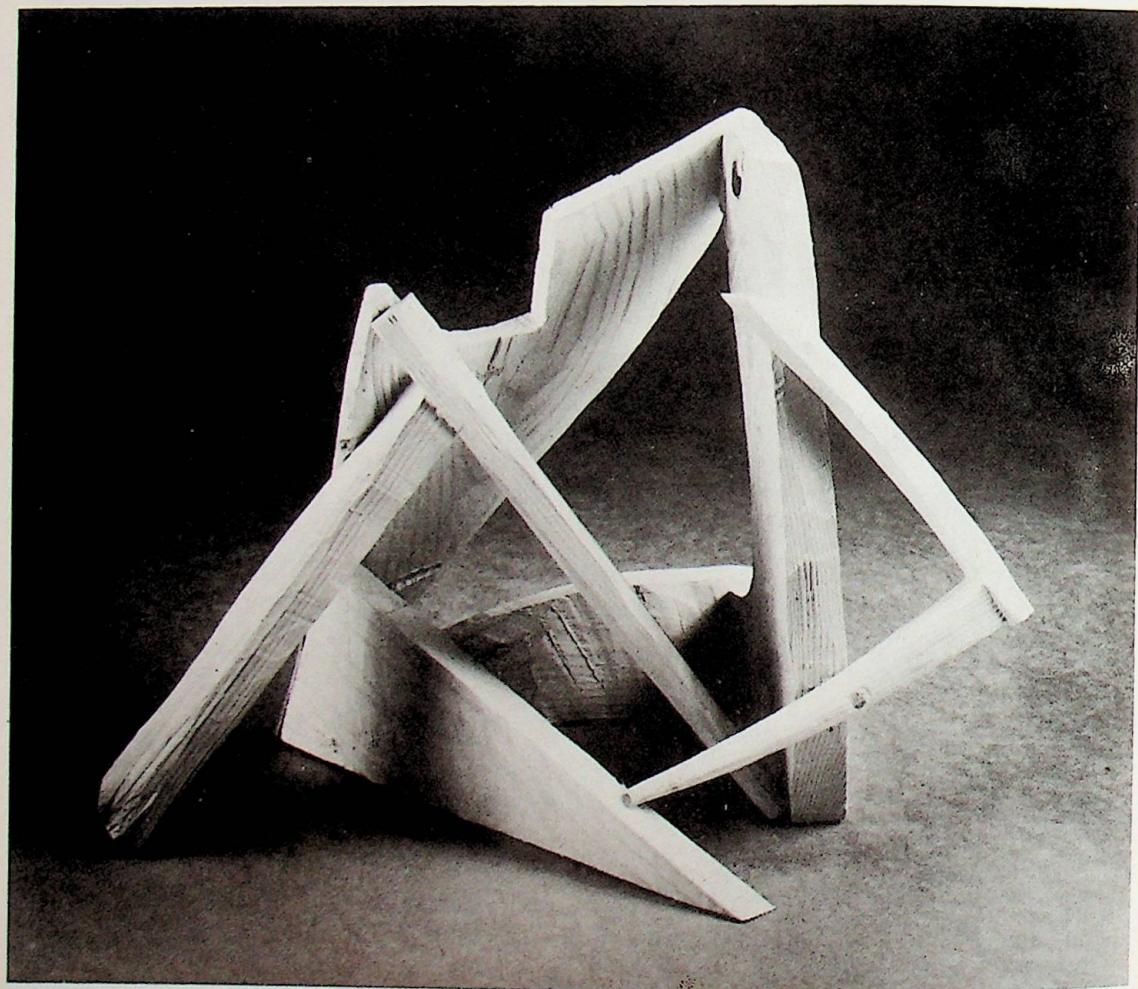
Sada bi se, bez velikih teškoća, mogla provesti inventura slojeva i sadržaja Hrastina djela te kritička specifikacija njegove naravi. Dakle: njegovu *tradiciju* – bez dogmatske jednostranosti – čini kubizam i njemu bliske tendencije konstruktivnoga »kubiziranja«. Odmah dodajemo da kubizam u kiparstvu nije bio ni približno tako sofisticiran, rigidan, programatičan kao u slikarstvu; da ga karakterizira ležernije prevršenje normativnog: da lakše iz »inženjerskog« prelazi u ekspresivno, iz *hladnog* u *toplo*, iz strogog u groteskno i humorno (to se, prije svega, odnosi na Picassoa, manje na Archipenka, dijelom na Gonzalesa). Sve su to značajke koje su – i kao odlike naravi – itekako vidljive u Hrastinu djelu. Hraste, k tome, pokazuje izričitu naklonost prema reljefu, a reljef je – s mnogih razloga – paradigmatička solucija kubističkog kipara (usp. Picasso, *Mandolina*, 1914). Reljef je, naime, najizravniji prijevod kubističke slike u prostorne relacije; faza, kojoj slika intendira, a da ipak ne prestaje u njoj postojati. Uzdržavanje od neposrednog bilježenja vizualnih dojmova (»impresija«) i nastojanje da se slikom definira trajni aspekt stvari (strukture) učinili su da je kubizam – nasuprot opserviranoj – isticao ideiranu formu, tj. mentalnu konstrukciju. »Geometrijska kristalizacija« (Jean Leymarie), kao metoda izvedbe toga projekta, pobuđuje iluzije prostornosti i taktilnosti, a reljef otjelovljuje – materijalizira – ideale kubističkog slikara. Skulpture Kažimira Hraste, analogno slici Braquea, kipu Zadkina, jesu – stoga – tijela misli, a nisu tjelesna tijela. Figuralni je motiv razložen apstraktno.

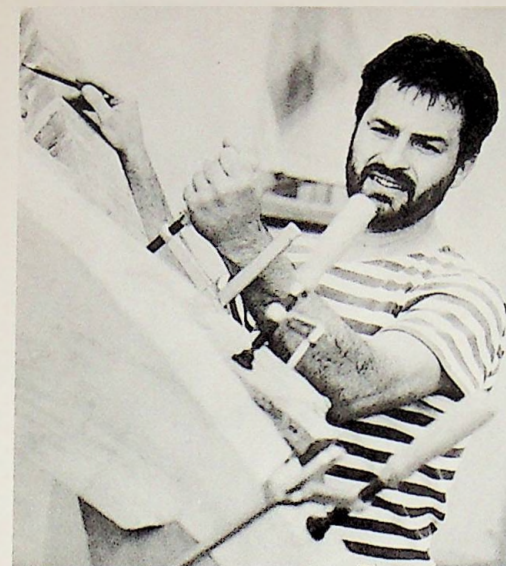
Od svojih materijala, Hraste najradije poseže za drvom; i to je dokaz oslona na tradiciju (od golgotškoga križa naovamo), ali i znak neraskinute veze s Prirodom (drvo je, usuprot kamenu ili pleksiglasu, živa materija). Ono je, također, i dodatna spona s kubističkim rekvizitarijem, jer je drveni »otpadak« glavni konstruktivni i dekorativni element prostornog kolaža. Hraste formu ne izvlači iz jednoga komada, ne nalazi je pohranjenu u deblu, nego je slaže, dio po dio, od nijeme i beznačajne čestice prema značećoj cjelini. On je organizira, sklada i, nadasve, imaginira. U operativnom smislu i slobodna je skulptura, a ne samo reljef, građena adicijom, kolažirana. Dok iz krhotina uspostavlja svoje djelo, njemu je pred očima ideja Cjeline (ta je Cézanneova opsesija bila trajnom preokupacijom svih kubista). Misao na Sve-u-Jednome i Jedinstvo Svega utoliko je autentičnija što je kip složeniji od većeg broja odjelitih dijelova; samo ga neka kreativna spona može održati na okupu. Hraste se ne uzda u milost prirode; nije skupljač, nego je graditelj. U njega je, kao i u njegovih prethodnika, neprijeporna racionalna žica: oni su vokacijom konstruktivisti (Picasso će reći: inženjeri), ali Hrastina racionalnost ne tendira strogosti, golome konceptualizmu ili pukoj programatičnosti. Naprotiv, on znade nadahnuto i neusiljeno prijeći iz konstruktivističkog u ludičko, iluminirati se dosjetkom (napose u portretima).

Kraj svih pobrojanih analogija – koje mu daju povijesnu legitimnost – Hraste je mudro razvio i neke posebnosti koje će se uspjehom ugraditi u baštinjenu (post)kubističku sintaksu. Prvo je lokalna, tesarsko-kalafatska obrtna tradicija iz koje crpi jednostavne, ali zdrave i otporne ideje, usavršavane u stoljetnoj praksi. Time je svojoj skulpturi dometnuo jedrinu običnih stvari i jednostavnost koja proizlazi iz pučkoga nasljeđa i cehovske odgovornosti. Spominjem, za ilustraciju, Hrastine spojeve, klinove kojima veže svoje konstruktivne elemente. Uz funkcionalnu, oni očito imaju i izražajno-estetsku funkciju; k tome su, uvijek, i sami od drva pa ne samo da se, njihovom pomoći tehnički distancira od Picassovih brutalno ukucanih čavala ili lijepljenih dasčica, nego se uposebljuje i poetički: on drvo veže drvom (po preporuci stare meštrije), a zatim ostavlja vidljivim sve te spojeve da bi otkrio sklopivost djela. Opasan taj pokus ovdje sretno završava: njegovi klinovi i spojnice – pobodeni ali ne i zakucani – doimlju se kao tragovi posla koji ne prestaje: kao živa djela. Druga je Hrastina posebnost implicitna spiritualna nit koja izbija na vidjelo i u posve profanim njegovim sižeima. Ta se spiritualnost ne zasniva na ikonografskim indicijama premda ni takvi interesi nisu zanemarivi. Njegova je duhovnost rezultat razumijevanja i uvažavanja drva. Drvo je, kao imanentno simbolična materija, nosilo i svoje vlastite poruke: ono je materijal križa, lijesa, kuće i broda. U svakoj su drvenoj skulpturi, koja drvu dopusti da bude drvo, sadržana i sva ta značenja. Hraste to intuira pa se, s razlogom kloni svakoga skrivanja. Njegove su daske gole do kosti: svučena stabla, aktovi duše.

Igor Zidić

BIOGRAFIJA

Kažimir Hraste rođen je 2. veljače 1954. u Supetru. Završio je školu primijenjenih Umjetnosti u Splitu 1972. i kiparski odjel Akademije likovnih umjetnosti (prof. Valerije Michieli) 1978. u Zagrebu. Postdiplomski studij iz kiparstva na Akademiji za likovnu umjetnost u Ljubljani (prof. Drago Tršar) završio je 1984. Docent je na Odsjeku za likovnu kulturu Studija u Splitu Filozofskog fakulteta u Zadru.

Adresa: Kažimir Hraste, Blatine 27,
58000 Split
tel. (058) 517-493

SAMOSTALNE IZLOŽBE

- 1974. Izložba na otvorenom, Omiš
- 1976. Izložba na otvorenom, Omiš
- 1978. Klub tribine mladih, Split Palača Cipico, Trogir
- 1982. Art studio »Elizabeth«, Omiš Salon »Galić«, Split
- 1983. Galerija KUD-a »Omiš«, Omiš Foajer Kazlišta, Šibenik
- 1984. Galerija Foto kluba »Split«, Split Galerija KUD-a »Omiš«, Omiš
- 1985. Rieti (Italija) Salon »Galić«, Split
- 1986. Galerija u Banci, Omiš Muzej narodne revolucije, Split
- 1987. Rieti (Italija)
- 1988. Zagreb, Galerija Forum

Skulpture na javnim mjestima

Skulptura »Ribar« 1986, Omiš
Skulpture »Dva akta« 1987, Omiš

NAGRADE

- 1983. Nagrada za kiparstvo Splitskog salona
- 1985. Velika nagrada Splitskog salona »Emanuel Vidović«
- 1986. Nagrada Hvarskih likovnih susreta

**ČLANOVI GALERIJE
FORUM
MEMBERS OF THE
FORUM GALLERY**

KOSTA ANGELI RADOVANI
BELIZAR BAHORIĆ
JOSIP DIMINIĆ
IVO FRIŠČIĆ
RAUL GOLDONI (1919–1983)
STANKO JANČIĆ
NIVES KAVURIĆ-KURTOVIĆ
ZLATKO KESER
EUGEN KOKOT
ANTE KUDUZ
FERDINAND KULMER
IVAN LOVRENČIĆ
EDO MURTIĆ
DALIBOR PARAĆ
ŠIME PERIĆ
OTON POSTRUŽNIK (1900–1978)
ZLATKO PRICA
NIKOLA REISER
MARIJA UJEVIĆ-GALETTOVIĆ
GORANKA VRUS-MURTIĆ

**POPIS RADOVA
SKULPTURE**

1. Prema dolje, 1987, drvo 64 cm
2. Dohvat I, 1987, drvo 75 cm
3. Okomica, 1987, drvo, 128 cm
4. Varijacija na temu I, 1988, drvo 35
5. Varijacija na temu II, 1988, drvo 30 cm
6. Vrijacije na temu III, 1988, drvo 37 cm
7. Varijacije na temu IV, 1988 drvo 28 cm
8. Za Matildu, 1986, drvo, 253 cm
9. Dohvat II, 1987, drvo 112 cm
10. Dohvat III, 1987, drvo 87 cm
11. Pozitiv, 1988, drvo 40 cm
12. Negativ, 1988, drvo, 63 cm
13. Figura, 1988, drvo, 100 cm
14. Figura II, 1988, drvo, 85 cm
15. Figura III, 1988, drvo, 55 cm

RELJEFI

1. Ishodište, 1986, drvo, 62x73 cm
2. Luk, obojeno drvo, 1986, 87x162 cm
3. Figura I, 1986, obojeno drvo 60x48 cm
4. Figura II, 1988, 67x32 cm
5. Figura III, 1987, obojeno drvo, 187x42 cm
6. Prema dolje, 1986, obojeno drvo, 87x45 cm
7. Između, 1986, drvo 1980x90 cm

CRTEŽI I KOLAŽI

1–10

**U GALERIJU FORUM IZLAGALI SU
EXHIBITIONS IN THE FORUM
GALLERY**

FERDINAND KULMER	DRAGO TRŠAR
GIUSEPPE ZIGANA	ANDREJ JEMEC
LAZAR VOZAREVIĆ	ELIZABETH FRANZHEIM
JOAN MIRO	SUVREMENA UMJETNOST
NIKOLA REISER	KOSOVA
EDO MURTIĆ	JEAN MESSAGIER
IVAN LOVRENČIĆ	TADEUSZ LAPINSKI
ZLATKO PRICA	IVO KALINA
IVO ŠEBALJ	MATKO TREBOTIĆ
VASKO LIPOVAC	GRUPA MLADIH AUTORA IZ
ANTE KUDUZ	ZAGREBA
ŠIME PERIĆ	ANTE MARINOVIĆ
ACHILLE PERILLI	MUSLIM MULLIQI
OTON POSTRUŽNIK	AGIM CAVDARBASHA
EMILIO VEDOVA	OLGA JANČIĆ
FRANO ŠIMUNOVIĆ	ZLATKO KESER
KSENIJA KANTOCI	ĐURO PULITIKA
STEVO BINIČKI	SLAVKO KOPAČ
NIVES KAVURIĆ-KURTOVIĆ	SHYQRI NIMANI
RICHARD MORTENSEN	LUKŠA PEKO
IVO FRIŠČIĆ	BORIS DOGAN
VIRGILIJE NEVJESTIĆ	DORA KOVAČEVIĆ
MILIVOJE NIKOLAJEVIĆ	SOFIJA NALETILIĆ-PENAVUŠA
LOJZE SPACAL	GLIGOR ČEMERSKI
TONI BENETTON	JOSIP BIFFEL
BOŠKO PETROVIĆ	KUZMA KOVAČIĆ
LJUBOMIR PERČINIĆ	STANKO POSAVEC
GORANKA VRUS-MURTIĆ	ENGJELL BERISHA-BEFRE
JOSIP DIMINIĆ	DUŠKO ŠIBL
ANTE JAKIĆ	LJUBOMIR STAHOV
NIKOLA KOYDL	ĐURO SEDER
RAUL GOLDONI	SIME VULAS
PREDRAG NEŠKOVIĆ	JASNA MARETIĆ
DALIBOR PARAĆ	ŠPANSKO KIPARSTVO MULTIPLA
PETAR HADŽI BOŠKOV	TRINAEST SOVJETSKIH GRAFIČARA
BOGDAN BOGDANOVIĆ	MIRO VUCO
ALBERT KINERT	RODOLJUB ANASTASOV
MILE SKRACIĆ	CARLO CIUSSI
SPASE KUNOVSKI	KAZIMIR HRASTE
BORO MITRIČESKI	
FADIL VEJZOVIĆ	
PIERO TARTICHIO	
VLADIMIR STRAŽA	
BELIZAR BAHORIĆ	
BRANKO RUŽIĆ	
GRAFIČARI IZ HAMBURGA	
SUVREMENI UMJETNICI IZ	
SR MAKEDONIJE	
MERSAD BERBER	
MIODRAG B. PROTIĆ	
STANKO JANČIĆ	
ANTE KAŠTELANČIĆ	
ROBERT RAUSCHENBERG	
KOSTA ANGELI RADOVANI	
OTO LOGO	
MILAN KONJOVIĆ	
PETAR MAZEV	
GUALTIERO MOCENNI	
LJUBOMIR KARINA	
RATKO JANJIĆ-JOBO	
STOJAN ČELIĆ	
ISMAR MUJEZINOVIĆ	
EUGEN KOKOT	
ŽIVA KRAUS	
MARIJA UJEVIĆ-GALETTOVIĆ	
MAJA DOLENČIĆ-MALEŠEVIĆ	